

# The Hidden Hope of Chanukah

**INTRODUCTION: True miracle of Chanukah is that someone had the foresight to hide the oil so that it could be found when the Temple was rededicated**

## 1. תלמוד בבלי מסכת שבת כא ע"ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: "בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שפשינכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פד אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו מפניו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעים ועשאום ימים טובים בהלל והודאה

## 1. Babylonian Talmud Tractate Shabbat 21b

What is Hanukkah? The Sages taught: On the twenty-fifth of Kislev, the days of Hanukkah are eight. One may not eulogize on them and one may not fast on them. **When the Greeks entered the Sanctuary they defiled all the oils that were in the Sanctuary. And when the Hasmonean monarchy overcame and emerged victorious over them, they searched and found only one cruse of oil that was placed with the seal of the High Priest.** And there was oil there to light only one day. A miracle occurred and they lit from it eight days. The next year the Sages instituted those days and made them holidays with recitation of *hallel* and special thanksgiving.

## רשי על תלמוד בבלי מסכת שבת כא ע"ב

בחותמו - בהצנע וחתום בטבעתו והכיר שלא נגעו בו

## Rashi on Babylonian Talmud Tractate Shabbat 21b

With the seal - meaning that it was hidden away and sealed with his ring and thus recognizably untouched

## 2. Rav Menachem HaMeiri (1249-1315), Beit HaBechirah on Shabbat 21b

explains that the true miracle of the oil was finding a sealed jug of oil in the first place, let alone how long it lasted for

ונחזור לענין הנס והוא שפך זה לא היה בו להדליק אלא לילה אחת והדליקו ליל כ"ה שהיה יום ראשון לנס ומחרתו הלכו לתקוע שמשם היו לוקחין שמן למקדש וכמו שאמרו תקוע אלפא לשמן ר"ל ראשון ומבכר כמו אלף שהיא אות ראשונה והיה שם מהלך ד' ימים וכתשו שם ביום מהלכן וכתשו זתים בטהרה והוציאו שמן טהור וחזרו ושמן הפך לא כלה עד שהיה להם זה שהדליקו בו ולשנה אחרת קבעום ימים טובים ולא לבטול מלאכה אלא ליאסר בהספד ובתענית ולהודאה בתפילה ולגמור את ההלל ואע"פ שבגאולת מצרים אין גומרין את ההלל אלא יום ראשון ולא אמרו לגמור בח' ימים של חג אלא שהקרבת חלוקים לעצמם בכל יום חנוכה שאני שבכל יום ויום היה הנס מתרבה ומתחדש יותר ולילה הראשון שלא היה שם נס השמן מברכין על הגאולה ועל הודאת מצאת הפך ושאר הלילות על נס השמן ויש מי שפירש שאף הם הרגישו במיעוט השמן וחלקוהו לשמנה לילות כשיעור ההליכה והחזרה ואין נראה לי שא"כ היאך היו הם סומכים על הנס בלילה ראשונה



Metal boxes and milk cannisters in which parts of the Oneg Shabbat Archive were hidden, Warsaw, Poland



Student's schedule of classes in a school using Hebrew as the language of instruction

## The Hidden Hope of Chanukah

### CASE STUDY I: Someone had the foresight to hide a Sefer Torah from an evil King

732 - 716	Ahaz (Son)	Evil / Evil
716 - 687	Hezekiah (Son)	Good/Good
687 - 642	Manasseh (Son)	Evil / Good
642 - 640	Amon (Son)	Evil / Evil
640 - 608	Josiah (Son)	Good/Good
608	Jehoahaz (Son)	Evil / Evil
608 - 597	Jehoiakim (Son of Josiah)	Evil / Evil
597	Jehoiachin (Son)	Evil / Evil
597 - 586	Zedekiah (Son of Josiah)	Evil / Evil

#### 3. מלכים ב פרק כב

ח) וַיֹּאמֶר חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל־שֵׁפוֹ הַסֵּפֶר הַתּוֹרָה מִצָּאֵתִי בְּבַיִת יְקֹנָק וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־שֵׁפוֹ וַיִּקְרָאֵהוּ

יד) וַיִּלְדָּה חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַאֲחִיקָם וְעַכְבֹּר וְשֵׁפוֹ וְעַשְׂיָה אֶל־חִלְדָּה הַנְּבִיאָה אֲשֶׁתָּא שָׁלֹם בְּרַת־קֹזַה בְּרַחֲרַחֲס שִׁמְר הַבְּגָדִים וְהִיא יֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַם בְּמִשְׁנֶה וַיִּדְבְּרוּ אֵלֶיהָ טו) וַתֹּאמֶר אֵלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְקֹנָק אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלַי טז) כֹּה־אָמַר יְקֹנָק הַנָּנִי מֵבִיא רָעָה אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרָא מִלְּפִי יְהוָה

#### 3. 2 Kings Chapter 22

8. Then the high priest Hilkiyah said to the scribe Shaphan, “I have found a scroll of the Teaching in the House of the Lord.” And Hilkiyah gave the scroll to Shaphan, who read it.

14. So the priest Hilkiyah, and Ahikam, Achbor, Shaphan, and Asaiah went to the prophetess Huldah—the wife of Shallum son of Tikvah son of Harhas, the keeper of the wardrobe—who was living in Jerusalem in the Mishneh, and they spoke to her. 15. She responded: “Thus said the Lord, the God of Israel: Say to the man who sent you to me: 16. **Thus said the Lord: I am going to bring disaster upon this place and its inhabitants, in accordance with all the words of the scroll which the king of Judah has read.**

#### 4. רש"י מלכים ב פרק כב

ספר התורה מצאתי – טמון תחת הנדבך, שהטמינו שם כששרף אחז את התורה.

#### 4. Rashi on 2 Kings 22:8

**I have found the Torah scroll:** It was hidden under a layer of stones where they had concealed it when Ahaz burned the Torah.

#### 5. מלבי"ם מלכים ב פרק כב פסוק ח

ח) ספר התורה מצאתי בבית ה'. ר"ל הספר תורה שכתב משה שהיה מונח אצל הארון גזוהו בימי מנשה ששרף את התורה ועכשיו מצא אותו, ועז"א ספר התורה בה' הידיעה

#### 5. Malbim on 2 Kings 22:8

**I have found the Torah scroll:** This refers to the Torah scroll that Moshe wrote, that was inside the Ark and hidden in the time of Menashe who burnt the Torah. Now they have found it. This is why it was written “the Torah scroll” with the definite article.

## The Hidden Hope of Chanukah

### CASE STUDY II: Shlomo built a special chamber in the Temple to hide the Aron from the future destruction

#### 6. דברי הימים ב פרק לה פסוק ג

(ג) וַיֹּאמֶר לְלוֹיִם [הַמְבִינִים] (הַמְבוּנִים) לְכֹל־יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לִיקוּק תָּנּוּ אֶת־אֲרוֹן־הַקֹּדֶשׁ בְּבַיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בְּרֹדְוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אִיר־לְכֶם מִשָּׂא בַכְּתָף עִתָּה עֲבַדוּ אֶת־יְקוּק אֱלֹקֵיכֶם וְאֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

#### 6. 2 Chronicles 35:3

He said to the Levites, consecrated to the Lord, who taught all Israel, “**Put the Holy Ark in the House that Solomon son of David, king of Israel, built**; as you no longer carry it on your shoulders, see now to the service of the Lord your God and His people Israel”

#### 7. רלב"ג על דברי הימים ב פרק לה פסוק ג

תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד

ידענו כי הארון לא נלקח בגלות ירושלים כי בכלים שזכר מלך בבל לא נזכר זה גם לא נזכר בכלים שהשיב כורש לזרובבל ולזה ידמה שהוא צוה לתתו בבית שהכין לו שלמה לגנוז שם כי ידע שעתידי הבית ליחרב ולולא זה לא היה טעם לאמרו תנו את ארון הקדש בבית כי לא סר משם וכבר נרמז בזה המקום שהכין שלמה לגנוז שם בספר מלכים ויהיה אמרו אין לכם משא בכסף כי איך שיהיה כבר סר מהם זה העמל והוקל מהם ולזה זרזם שיעבדו את יי' ואת עמו במה שמנה אותם עליו

#### 7. Ralbag (R. Levi b. Gershom 1288 – 1344) on 2 Chronicles 35:3 (loose translation)

**Put the Holy Ark in the House that Solomon son of David, king of Israel, built** we know that the Ark was not taken during the destruction of Jerusalem as it was not mentioned in the list of items taken by the Babylonian King, neither was it mentioned in the list of items returned by Koresh to Zerubavel. Thus it appears that he commanded them to put the Ark in the secret chamber built by Solomon, who knew that the Temple would be destroyed in the future. One cannot say that it simply means “put the Ark back in the Temple” as it had not left the Temple! It must refer to this hidden chamber of Solomon.

#### 8. הרמב"ם (בית הבחירה ד, א)

ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות, ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה

#### 8. Rambam (1138–1204), Beit HaBachirah 4:1

When Solomon built the Temple, he was aware that it would ultimately be destroyed. [Therefore,]<sup>5</sup> he constructed a chamber, in which the ark could be entombed below [the Temple building] in deep, maze-like vaults. King Josiah<sup>6</sup> commanded that [the Ark] be entombed in the chamber built by Solomon, as it is said (II Chronicles 35: 3): “And he said to the Levites who would teach wisdom to all of Israel: ‘Place the Holy Ark in the chamber built by Solomon, the son of David, King of Israel. You will no [longer] carry it on your shoulders. Now, serve the Lord, your God.’”

## The Hidden Hope of Chanukah



Moses and Joshua bowing before the Ark (c. 1900)  
by James Tissot

### 9. משנה שקלים ו:א-ב

שְׁלֶשֶׁה עֶשְׂרֵי שׁוֹפְרוֹת, שְׁלֶשֶׁה עֶשְׂרֵי שְׁלֻחָנוֹת, שְׁלֶשֶׁ עֶשְׂרֵה הַשְּׁתַחֲוִיּוֹת, הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ. שֶׁל בַּיִת רַבּוֹן גְּמַלְיָאֵל וְשֶׁל בַּיִת רַבִּי חֲנַנְיָא סֵגַן הַכֹּהֲנִים הָיוּ מִשְׁתַּחֲוִין אַרְבַּע עֶשְׂרֵה. וְהֵיכָן הָיְתָה יְתָרָה, כְּנָגֵד דִּיר הָעֵצִים, שְׁכֵן מְסֻרֵת בְּיָדָם מֵאַבוֹתֵיהֶם שֵׁשׁ הָאָרוֹן נִגְנָז. מֵעֵשָׂה בְּלֶהֱוֹן אֶחָד שֶׁהָיָה מִתְעַסֵּק, וְרָאָה הָרֹצֵף שֶׁהָיָה מִשְׁנָה מִחֲבֵרוֹתֶיהָ. בָּא וְאָמַר לְחֲבֵרוֹ. לֹא הִסְפִּיק לְגַמֵּר אֶת הַדָּבָר עַד שֶׁיִּצְתָה נִשְׁמָתוֹ, וַיִּדְעוּ בִּיחֹוד שֵׁשׁ הָאָרוֹן נִגְנָז

### 9. Mishnah Shekalim 6:1-2

...for they had a tradition from their forefathers that the ark was secreted there. Once, a certain priest was engaged in his work when he perceived one of the floor tiles to be different from the others. He

went to inform his friend of this, but could not finish what he had to say before his soul departed — and they knew for a certainty that the ark was secreted there.

### CASE STUDY III: Heir to the throne was hidden in the Temple to hide him from the evil Queen Atalia

#### 10. מלכים ב י"א

(א) וַעֲתַלְיָה אִם אֲחֻזְיָהוּ [רְאֵתָה] (וראתה) כִּי מֵת בָּנָה וַתִּלְקֹם וַתֵּאֱבֹד אֶת כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה :  
(ב) וַתִּקַּח יְהוֹשֻׁבֵעַ בַּת־הַמֶּלֶךְ־יֹרָם אֲחֻזְיָהוּ אֶת־יֹאשׁ בֶּן־אֲחֻזְיָה וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ [הַפְּוִימָתִים] (הממותנים) אֹתוֹ וְאֶת־מִינְקָתוֹ בְּחֹדֶר הַמְטוֹת וַיִּסְתְּרוּ אֹתוֹ מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ וְלֹא הוּמָת :  
(ג) וַיְהִי אֵתָּהּ בַּיִת יְקוֹק מִתְחַבֵּא שֵׁשׁ שָׁנִים וַעֲתַלְיָה מְלַכְתָּ עֲלֵהָרֶץ :

### 10. 2 Kings Chapter 11

1) And Athaliah, Ahaziah's mother, saw that her son was dead, and she rose and destroyed all those of royal descent. 2) And Jehosheba, King Joram's daughter, Ahaziah's sister, took Joash the son of Ahaziah, and stole him away from among the slain children of the king, [and she concealed] him and his nurse **in the bed-chamber**; and they concealed him from Athaliah, and he was not slain. 3) And he was hiding with her **in the house of the Lord** for six years, while Athaliah was ruling over the land.

#### 11. רש"י מלכים ב י"א:ב

בחדר המטות – בעליית בית קדשי הקדשים, כמה שהוא אומר: ויהי אתה בית י"י מתחבא וגוי (מלכים ב י"א:ג'). עליו אמר דוד: כי יצפנני בסכה יסתירני בסתר אהלו (תהלים כ"ז:ה'). וקורא אותה חדר המטות על שם: בין שדי ילין (שיר השירים א':י"ג). וזהו שישד רבי אליעזר: נפץ חדר המטות, חורבן ביתך יכפר עליהם

### 11. Rashi on 2 Kings 11:2

**in the bed chamber:** in the attic of the Holy of Holies, as it says (v. 3): And he was... with her in the house of the Lord. [It was] concerning him that David said, (Ps. 27: 5) "For He will conceal me in His Tabernacle, He will hide me in the secrecy of His tent" [Seder Olam, ch. 18]. He calls it the bed-chamber in the manner of (Song of Songs 1: 13) "Between my breasts He lodges." This is what R. Eliezer instituted, "The destruction of the bed-chamber, [may He remember for an atonement]" i.e. may the destruction of Your Temple atone for them.